

5767

Sjabbat 7 april 2007/ 19 nisan 5767

Sidra Chol HaMoëd Pesach:Wajikra [Leviticus] 34:1-26; Dewarim 10:12-19

Haftara voor Sjabbat Chol HaMoëd Pesach: Jechèzkél 37:1-14

Vertaling: David Lienthal

Voor het origineel zie www.kolel.org/pages/5766/pesach.html

Bekijk de haftara van de week met Baruch Sienna:

Niets gaat verloren in de natuur of in de liefde.

INLEIDING EN VERBINDINGEN

De Sjabbat die midden in Pesach valt, onderbreekt de wekelijkse cyclus van voorlezingen uit de Tora. De traditionele voorlezing beschrijft - net als die op de eerste en tweede dag Pesach - de offers die op dit feest zou worden gebracht in de Tempel. Onze tekst uit Sjemot [Exodus] richt zich op de Openbaring op de berg Sinai - het hoogtepunt van de Uittocht en de basis van onze geestelijke bevrijding - en bevat de opdracht om Pesach en de andere twee pelgrimsfeesten te vieren.

De haftara uit het boek van Jechèzkél bevat een van de meest beroemde passages uit de literatuur van de profeten: het beeld van het vallei vol uitgedroogde beenderen, die weer tot leven komen. Dit is een illustratie van de tekst die direct daaraan voorafgaat, waarin Jechèzkél de verwoeste steden van Israel vergelijkt met het toekomstige Jeruzalem dat weer zal vollopen met mens en dier tijdens de feestdagen.

DE TEKST VAN DE HAFTARA

"En Hij zei tegen mij: 'Mensenkind, deze beenderen zijn het volk van Jisraëel. Het zegt: "Onze botten zijn verdord, onze hoop is vervlogen, onze levensdraad is afgesneden." Profeteer daarom en zeg tegen hen: "Dit zegt de eeuwige God: Mijn volk, Ik zal jullie graven openen, Ik laat jullie uit je graven komen en Ik zal jullie [thuis] naar het land van Jisraëel terugbrengen. " (Jechèzkél 37:11-12)

EEN HISTORISCH-BIOGRAFISCHE OPMERKING

De profeet Jechèzkél leefde tijdens de verwoesting van de Eerste Tempel door Neboechanetsar (586 v.d.g.j.) en werd in ballingschap naar Babylonië gevoerd. In het eerst deel van het boek waarschuwt de profeet voor de snel naderende verwoesting van Jeroesjalajim, in het tweede deel spreekt hij woorden van troost en wederopbouw. Jechèzkél koesterde de hoop dat het Noordrijk [Israel] hersteld zou worden en herenigd met het Zuidrijk [Jehoeda], maar deze profetie ging niet in vervulling. Het Noordrijk, dat door de Assyriërs ruim 100 jaar eerder was veroverd, was al uit de geschiedenis verdwenen, samen met de 10 stammen die er hadden geleefd.

PEROESJ: ONS COMMENTAAR

Het feest van Pesach markeert "de geboorte" van het joodse volk. Het verhaal van de Uittocht is vol beelden van een bevalling: de vroedvrouwen in Egypte, de nauwe geboortekanaal van de Rietzee en "het breken van de wateren." De lente is ook de tijd

van geboorte; de natuur om ons heen is vol van nieuw leven. De godsdiensten van de Oudheid associeerden de thema's van geboren worden, vruchtbaarheid en wedergeboorte met de lente. Met Pesach begint ook de dorre, hete zomerperiode in Israel. De regentijd die met Soekot begon, is nu voorbij. De dauw, die de enige dagelijkse bron van vocht voor de planten is, wordt met wedergeboorte geassocieerd. In onze dagelijkse gebeden wordt de zinsnede *masjiev haroeach oemoried hagasjem - die de wind doet waaien en de regen laat vallen* - vervangen door de woorden *oemoried hatal - die de dauw laat neerdalen*. Deze teksten staan in de tweede beracha van de Amida, het gebed dat spreekt over de kringloop van de natuur en van de wedergeboorte van de doden.

Waar komt deze voorstelling van de wedergeboorte vandaan? De Tora noemt die nergens, en zeker niet expliciet, noch spreekt zij over een leven in een hiernamaals. In Berésjit krijgt Adam te horen: "*stof ben je, tot stof keer je terug*" (3:19b). Maar met de Tora is het laatste woord nog niet gezegd. De idee dat de dood misschien niet het einde betekent, komt langzaam tot ontwikkeling. Tegen de tijd van Jechèzkél werd zijn profetie van de uitgedroogde beenderen geïnterpreteerd als een beeld van wederopstanding: botten die naar elkaar toe bewegen en zich aaneen voegen, pezen die zich aanhechten en vlees dat groeit en huid die zich over de botten heentrekt. Zijn krachtige beschrijving leest als ware het science fiction; stel je voor hoe indrukwekkend dit uitgebeeld zou kunnen worden in een hedendaagse computeranimatie - over "special effects" gesproken!

Gedurende de eeuwen sinds Jechèzkél hebben velen zijn woorden letterlijk genomen. Het traditionele Jodendom beschouwt geloof in de fysieke wederopstanding als een centraal geloofspunt, tenminste voor zover men vindt dat het Jodendom "dogma's" kent. Maimonides neemt deze voorstelling op in zijn 13 geloofspunten en we zingen erover in het Jigdal: *métiem jechajè Eel* - letterlijk: *God brengt de doden weer tot leven*, of, in een vertaling die meerdere mogelijkheden openlaat: *God doet de doden voortleven*.

Maar waarschijnlijk was dit alles niet de intentie van Jechèzkél. Hij sprak tot de ballingen in Babylonië. De Tempel was verwoest. Hun leven in het land Israel was voorbij. Was dit nu het einde van het joodse volk, zoals gebeurd was met de 10 stammen in het Noordrijk? Jechèzkél stelt ze gerust en verzekert hen dat hun leven nog vol betekenis is. Al zijn zij "gelijk de doden" zal Israel voortleven.

Vandaag de dag hebben we met eigen ogen gezien hoe het visioen van Jechèzkél op nationaal niveau werkelijkheid is geworden. Zes miljoen Joden werden in de Sjoa vermoord en de staat Israel is herboren. Onze uitgedroogde beenderen zijn tot leven gekomen.

We kunnen Jechèzkél lezen als een allegorie, als een nationale of politieke herleving; we hoeven niet in een lichamelijke wederopstanding te geloven als we dat niet willen. In vele liberale sideoerim wordt de wedergeboorte als een metafoor gezien, al wordt de traditionele formuleringen behouden in de Hebreeuwse tekst van de nieuwste gebedenboeken.

Maar hoe kunnen we *die de doden doet herleven* begrijpen op het niveau van het individu? Misschien biedt de dichteres Laura Gilpin ons een antwoord hoe de doden voortleven in haar mooie gedicht (voor het Engelse origineel, zie onderaan de pagina):

*Dit alles weet ik:
Hoe de levenden blijven leven
en hoe de doden met hen blijven voortleven
zodat in een woud
zelfs een dode boom een schaduw werpt
en de bladeren vallen, een voor een
en de takken breken in de wind*

*en de schors langzaam loslaat
en de stam slijt open
en de regen door de spleten naar binnen sijpelt
en de stem op de grond valt
en door mos wordt bedekt
en hoe in de lente de konijnen die vinden
en hun thuis bouwen
in de dode boom
zodat niets verloren gaat in de natuur
of in de liefde.*

De boodschap van Pesach is dat onze levens een potentieel voor verlossing in zich dragen, net zoals de aarde constant vernieuwd wordt. Ons feest van bevrijding leert ons dat als het leven verder gaat, niets verloren gaat in de natuur of in de liefde.

Sjabbat sjalom en chag sameach,

BDS

*These things I know:
How the living go on living
and how the dead go on living with them
so that in a forest
even a dead tree casts a shadow
and the leaves fall one by one
and the branches break in the wind
and the bark peels off slowly
and the trunk cracks
and the rain seeps in through the cracks
and the trunk falls to the ground
and the moss covers it
and in the spring, the rabbits find it
and build their nest
inside the dead tree
so that nothing is wasted in nature
or in love.*